

jeleket festették. Ez lett a monogramunk, és a hadifogoly szó rövidítését jelentette. Ilyen tisztán már nem a régi helyünkre, hanem egy nagy, emeleti terembe kerültünk vissza, ahol már kényelmesebb priccseken helyezkedhettünk el. Én egy felső ágyat foglaltam el másodmagammal.

Ezután orvosi vizsgálat következett. Ez főként abból állt, hogy fehérköpenyes hölgyek meztelenül körbenézegettek bennünket, és belénk csipkedtek. Akinek a csipésük helye nagyon megmaradt, mert ödémások voltak, azok O.K. minősítést kaptak. Ez az amerikai okéval szemben nem jót jelentett, hanem azt, hogy az illető, egyelőre, nem alkalmas munkára. Akiken a csipés nem hagyott nyomot, azok dolgozhatnak, akiknek viszont nem volt érezhető semmi a bőrük alatt, azokat könnyebb munkára lehetett beosztani. Bár az én bőröm is elég vékony volt, mégis a dolgozók közé osztottak be.

Még maradt egy kis időnk, hogy körbenézzünk a táborban. Dupla szögesdrótkerítéssel volt körülvéve, a sarkokon őrtornyokkal, ahonnan géppisztolyos őrcsapatok figyeltek bennünket. A láger egyik oldalán, a szögesdróton kívül hosszú kőfal húzódott, ami állítólag egy régi karantén kerítésének maradványa volt.

Miután közben este lett, a konyhánál való sorbaállítás volt a következő programunk. Itt egy adag híg levest kaptunk, amiben krumpli helyett inkább a héja volt található. Ezután viszont még kaptunk egy szelet fekete kenyeret, egy kanál kristálycukrot, egy kanál apró olajos halat. Ezek a halacsák olyan finoman voltak fűszerezve, hogy még éhesebbek lettünk tőle. Végül egy kevés mahorkát is adtak, amit rögtön el is cseréltem kenyérré.

Éjjel elég jól aludtam, bár a vécére menés eléggé problémás volt, mert viszonylag sötétben kellett az elég messze lévő latrináig eljutni egy hosszú lépcsőn keresztül. Persze a vécépapírnak, vagy egyéb ilyesminek nyoma sem volt, és ezt nehéz volt elfogadni.

Reggel először a még este, a konyha közelében felfedezett mosdónál sikerült megmosdanom, és itt még inni is lehetett. Maga a mosdó egy hosszú bádorgályú felett vezetett cső volt, amelyre lyukakat fűrtak és csak a végén volt egy elzárócsap, meg egy lefolyócső. Ez a rész nagy, üres, fedett térség volt, ahol a már régebben odakerült német foglyok főzőcskéztek a szerzeményeikből.

Innen reggelizni mentünk. Most még köleskását is kaptunk a leves után, meg egy szelet kenyeret is adtak. A reggelit befejezve csoportokba, azaz brigádokba osztottak be bennünket és már indulunk is dolgozni. A kikötőbe mentünk, ahol az általunk még nem látott óriás hajókról daruval lerakott ládákat kellett egymás tetejére raknunk. Ez nem volt könnyű munka, de azért már jól is esett valami értelmes dologgal foglalkoznunk.

Közben felfigyeltünk egy kisgyerekre, alig ötéves lehetett, aki egy felnőtt vattakabátban járkált és nagyon ügyesen lopott. A közelünkben ugyanis hegyekben álltak valamilyen kartondobozok, és ő ezekből lopott ki konzerveket. Ezeket egy kézben fogva rárázta a vattakabát ujját, és így sétált el a fegyveres őrcsapat előtt. Ezt többször is megismételte. Ezek az őrcsapatok a rakományokra vigyáztak, és nem is törődtek velünk. Felőlük akár meg is szökhettünk volna.

Délután, bevonulva a munkáról a lágerkapuban megmotoztak minket, és bár nálunk nem volt semmi, más brigádoknál azért találtak lopott holmit. Elvették ugyan, amit találtak, de nem csináltak nagy ügyet belőle.

Ebédet ugyan nem kaptunk, de az esti leves után mától kezdve a brigád egyben kapta meg a kenyeret és az egyéb ellátmányt. Ez komoly gondot okozott, mert vágóeszközünk nem volt. Ezért először összetörtük a kenyeret és, kupacokba rakva, kisorsoltuk. Ez a módszer nem tartott soká, mert egyrészt csináltunk fűrészlapból késeket, másrészt komoly kis mérlegeket gyártottunk, amelyekkel szét tudtuk mérni a kenyereket. Igaz, hogy ez újabb problémát jelentett. Rájöttünk arra, hogy a kenyér sarka szárazabb, és ezért nagyobb, ráadásul keményebb és így tovább lehet rágni. Azt találtuk ki tehát, hogy minden nap más osztja el a kenyeret, és más kezdi el elvenni a maga részét.

Kiderült az is, hogy azért kapjuk brigádonként a kenyeret, mert a csoport teljesítménye után még pótagad is jár. A 100 %-ra 60 dekát, azaz 600 grammot kaptunk. Ezen felül kaptuk a prémieumot, ami akár a duplája is lehetett, de ezért nagyon meg kellett dolgoznunk. Később tudtuk meg, hogy a polgári lakosság csak 10–15 deka kenyeret kapott a jegyére. Nem tudom, hogy ők hogy tudtak kijönni ebből a fejadagból, hiszen mi így is mindig éhesek voltunk.

Volt, amikor már reggel megkaptuk a kenyérfejadagot, és a pótlékot este adták. Egy ilyen alkalommal a már említett kisfiú meglátta nálam a kenyeret és mutatta, hogy adjak neki. Úgy megsajnáltam, hogy letörtem egy jó darabot a kenyereből és odaadtam neki. Elszaladt a szereményével, de pár perc múlva visszajött. Egy doboz konzervet hozott a vattakabátja ujjában. Ekkor jöttem rá, hogy konzervet tud szerezni, de kenyeret nem. Ettől kezdve nagyon jó barátok lettünk.

Nemsokára, május elsején, nem mentünk dolgozni és az ellátásunk is valamivel jobb volt. Ná-lunk odahaza ez a nap ezelőtt nem számított ünnepnek, de azért sokan megtartották, és titkos találko-zókra jöttek össze.

Pár nap múlva újból vérhasba estem, de ez nem volt olyan súlyos, mint az előző, és hamarabb jöttem rendbe, mint a múltkor. Betegségem után délutánosok voltunk. Este váratlanul mindenfelől lövöldözést hallottunk, és hamarosan tűzijáték rakétái is repültek a levegőbe. A nagy éljenzések kö-zött tudtuk meg, hogy vojna kaput, Gitler kaput, azaz vége a háborúnak és Hitlernek is vége! Érde-kes módon g–vel mondták és írták is Hitler nevét. Ezután még nekünk is gratuláltak az oroszok, és mondogatták, hogy szkoró damoj, azaz hamarosan megyünk haza. Ezt eddig is mondták, de most el is hittük nekik.

Másnap, 1945. május. 9–én, nem mentünk dolgozni, ez volt a béke első napja. Érdekes volt a németek reagálása. Egyrészt örültek, hogy vége a háborúnak, másrészt fel voltak háborodva azon, hogy vezetőik aláírták a kapitulációt. Azt a hírt meg nem akarták elhinni, hogy Hitler öngyilkos lett.

Az ünnep után a városba vittek minket dolgozni. A brigádokat a munkahely neve szerint szó-lították. Nekünk egy utcanév és egy házszám volt a nevünk. Ide kivonulva egy romos épület falait kellett ledöntenünk. Egy hosszú kötelet erősítettek a falra és addig kellett rángatnunk, míg le nem dőlt. Ez nem volt veszélytelen munka. Futottunk is, mikor dőlni kezdett a fal.

Ekkoriban vezették be azt, hogy óránként tíz perc cigarettaszünetet tarthattunk. A szünetben egyikünknek feltűnt, hogy a ledőlt fal egy lyukat ütött a ház alapján. Kíváncsiságból bebújt oda, de nemsokára odahívott engem is. Kiderült, hogy valaki már régebben elrejtett ide egy rekesz vodkát. Ezért aztán egyenként odaszivárogtunk, és mindenki magához vett egy üveggel. Továbbkutatva ki-derült, hogy ez a lyuk egy nagy folyosórendszerhez tartozott, ami a város alatt húzódott. A háború alatt a partizánok ezeken a folyosórendszereken keresztül támadták hátba a németeket. Ezek a fo-lyosók eredetileg földalatti kőbányák voltak, ugyanis Odessza nagy része az itt bányászott homokkő téglákból épült.

Másnap a nevezetes Patyomkin lépcső közelében dolgoztunk. Itt már egy épülő házhoz hord-tuk a homokkő téglákat. Párunkat kivittek a környéken lévő földalatti bányához is, ahonnan teher-autókra kellett raknunk a téglákat. Az itt dolgozókat, kopasz fejükről és megjelölt vattakabátjukról, hozzánk hasonló foglyoknak gondoltuk, de közelebbre menve kiderült, hogy nők, még hozzá ma-gyar nők dolgoznak itt a bányában. Lemenne a sötét folyosón, az örök látóteréből kikerülve beszél-getni is tudtuk velük. Megtudtuk, hogy többnyire sváb falvakból hozták ide őket, nem törődve azzal sem, hogy milyen nemzetiséghez tartoznak. Hatalmas fűrészekkel kellett a homokkőből az építőkö-veket kifaragniuk. Amennyire le voltak soványodva, nem volt csoda, hogy nem nőknek láttuk őket.

Ezután, ha előre tudtuk, hogy kőért megyünk, mindig próbáltunk valami ennivalót eljuttatni hozzájuk, és erre buzdítottuk a többieket is, ha ők mentek követ szállítani.

A béke első napja óta midig arra vártunk, hogy most már haza indítanak bennünket. ezért nem csoda, hogy nagyon megviselt minket, amikor a Nagy Péterről elnevezett hajó befutott a kikötőbe. Ezen a hajón ugyanis újabb foglyokat hoztak, Constancán keresztül Magyarországról. A többségük nagyon fiatal volt. Polovitzer Péter például alig múlt 16 éves. Voltak olyan fiúk is, akiket a május elsejei felvonulásról hurcoltak el. Sajnos volt olyan is, aki nem bírta ki a tengeri utat.

Az újonnan jövők is először átestek az általunk már megismert fertőtlenítésen, aztán kerültek csak át a mi lágerrészünkbe. Ná-lunk azóta már eltűntek a tetűk, de a helyükbe előkerültek a polos-kák. Az egyik fiúnak, beszélgetés közben a szájába esett egy ilyen bogár, aminek szerinte pisztácia íze volt, de azért mégis kiköpte.

Ezután kaptuk meg a nyári öltözetünket. Érdekes módon az én új ruhám melegebb volt, mint az eddig hordott kőhegyi munkaruha. Többségünk orosz inget, azaz gimnasztyorkát kapott, igaz hogy némileg kihordott állapotban. Újdonság volt viszont, hogy most nem a hátunkra volt festve a

hadifogolyjelzés, hanem a bal karunkon volt kivágva egy rész és ebbe varrtak bele egy megjelzett vászonlapot. A bocskoromat is kicserélték, Mindnyájan nagyon kényelmetlen, de új, vászon felsőrészű, fatalpú, magas szárú cipőt kaptunk. Állítólag ezt is a németországi lágerekből hozták.

Miután az újonnan érkezettek is közénk kerültek, átszervezték a brigádokat is. Egy Kárpáti nevű tiszt lett a magyarok parancsnoka. Az én brigádvezetőm Dudás Lajos lett. A brigádokat most is úgy állították össze, hogy a létszámuk az ötös szám többszöröse legyen. Sorakozónál ötösével állva könnyebb volt az ellenőrzés. Úgy látszott, hogy nem is tudtak másképp számolni, csak ötösével. Bár ennek ellentmondani látszott, hogy a mi iskolás golyós számológépünkhöz hasonló eszközzel, boszorkányos gyorsasággal ide-oda lökdösve a golyókat, tudtak számolni.

Az egyik létszámenőrzés után derült ki, hogy hárman valahogy megszöktek közülünk. Ettől kezdve naponta többször is megszámláltak bennünket.

Többségében most is kikötő területén dolgoztunk, felváltva különböző helyeken. Egyik nap egy kövezőmester mellé osztottak be. Ritkán láttam ilyen lelkiismeretesen dolgozó embert. Én a kátrányt hordtam neki, ő meg rakta le a kockaköveket. Élvezet volt nézni, hogy milyen pontosan dolgozott. Nekem is magyarázta, hogy csak minőségi munkát érdemes végezni. Megmutatta a vakolókanalát, amelynek a nyelébe mélyedve belekoptak az ujjai nyomai is. Ugyanezt a szerszámot már évtizedek óta használta.

Ha már a kátrányról került szó, ide kívánczok az is, hogy ezeknél a munkáknál nem sikerült mellékes ellátásra szert tennünk, ezért mindent kitaláltunk, hogy az éhségünket csillapítsuk. Így jött rá valaki arra, hogy ha a kátrányt rájuk, azt hisszük, hogy valami enni való van a szájunkban. Pocsék íze volt ugyan, mégis megpróbálkoztunk vele.

Mikor valakinek sikerült melaszt szereznie, akkor azt ettük. Máskor olajpogácsát találtunk, akkor viszont ezt rágtuk, amíg volt belőle. Ennek én ittam meg a levét, mert a kemény pogácsába beletört a fogam, ki is kellett húzni. Mivel korábban már a fronton is kihúzták egy fogamat, méltán dicsekedtem azzal, hogy én a fronton is, és a fogságban is otthagytam a fogamat, mégis élve kerültem haza.

Érdekes volt különben az, hogy a fogorvosnő a lágeren kívül rendelt, ezért egy ór kísért oda. Mikor végeztünk, a doktornő adott egy igazolást, hogy vissza kell járnom kezelésre. Ezután elengedtek a munkából, és egy párszor kísérő nélkül mehettem a fogászhoz. A kihúzott fogamon ugyan nem volt mit kezelni, de a doktornő, érthetetlen módon, tőlem akart németül tanulni, holott én az iskolában is megbuktam ebből a nyelvből. Még ma sem értem, hogy miért nem egy született németet szemelt ki erre a célra.

Sajnos az ellátásunk egyre romlott. A lágerparancsnokság azt találta ki, hogy az egészen gyengéket kiküldték egy teherautóval a környékre, ahol csalánt kellett szedniük. Ebből aztán levest főztek nekünk Bár, mint hivatalos helyről megtudtuk, a csalán vitamindús étel, akár a krumpli héja, mi mégis éhesek maradtunk.

Ebben az időben történt meg az, hogy a parancsnokságnak sikerült egy vemhes tehenet szereznie. A tehenet este levágták, de éjjel valaki kiszedte belőle a kisborjút. Hiába hirdették ki azt, hogy az elfogyasztása ártalmas lehet az egészségre, többé nem került elő. Nem sokkal ezután a németek húspogácsát kezdtek árulni, de a nyomozás kiderítette, hogy nem a borjút dolgozták fel, hanem valami kóbor kutyák húsát etették meg velünk.

Egyik nap észrevettem, hogy a terem egyik sarkában a tisztjeink egy tábla előtt ültek és egy idősebb fogoly beszélt hozzájuk. Közelebb menve megtudtam, hogy az idős úr már az első világháborúban is hadifogoly volt, és oroszul tanította a tiszteket. Mikor befejezte az előadást, oda szemtelenedtem és megkérdeztem tőle, hogy én is részt vehetnék-e a tanfolyamon. Ő nagyon örült a jelentkezésemnek, mert mint mondta, a tisztek nagy része csak kényszerből hallgatja őt, tanulni pedig csak érdeklődéssel lehet.

Én magam is örültem a lehetőségnek, mivel a tanulás némileg elterelte a figyelmemet az éhségről, ami a többieket azért is inkább foglalkoztatta, mert állandóan arról beszélgettek, hogy otthon milyen finomakat főzött a feleségük, vagy a mamájuk.

Másnap éppen kapóra jött, hogy betont kevertünk, mert a cementes zsákokból csinos füzeteket fűztem össze a tanuláshoz. Egyébként ez a munkahely volt a legpocsékabb, ugyanis a németek

által felrobbantott hullámtörők egy részének rendbe hozása volt a feladatunk. Ezért a nap nagy részét a vízben kellett töltenünk, ami a hűvös idő miatt különösen kellemetlen volt. Ezen a munkahelyen az is rossz volt, hogy egy kifeszített kötélnek kellett magunkat, egy csónakba ülve, behúzni a helyszínre, ahonnan aztán csak a munka befejeztével mehettünk vissza ugyanígy. Itt aztán semmi lehetőség nem volt valami pótelelemhez jutni.

Beérve a lágerbe elkezdődött a tanulásom. Igaz, hogy elég fáradt voltam a megerőltető munka miatt, de érdekes volt az előadás. Megtudtam, hogy legtöbbször az orosz ábécétől félnek, holott az a pár betű nem jelenthet gondot. Ez annyira igaz volt, hogy este már orosz betűkkel próbáltam egyelőre magyar szöveget írni.

A következő napon megint a kikötőbe mentünk dolgozni. Ez egy különleges nap volt. Már régebben megismertem egy szabót, aki kenyérért varrást vállalt. Láttam egy általa készített esőkabátot, ami nagyon tetszett nekem, de ehhez anyagot kellett volna szereznem, mert a szabó csak hozott anyagból vállalt munkát és ez a nap adott lehetőséget az anyagbeszerzésre.

A kikötőben volt két hatalmas úszódarú, amit a Ganz műveknél gyártottak. Mai feladatuk egészen rendkívüli volt. A bekerített németek ugyanis igyekeztek mindent használhatatlanná tenni, ezért a kikötőben maradt mozdonyokat belelőkték a tengerbe. Ezeket a mozdonyokat kellett a két darú összehangolt munkájával kiemelni a tengerből. Féltő volt, hogy ha nem dolgoznak elég jól össze, akkor nemcsak a mozdonyok maradnak a vízben, hanem a daruk is a tengerbe vesznek.

Ezt a lélektani pillanatot használtam én ki. Mikor mindenki a darukra figyelt én akkor láttam munkához. Az egyik beborított ládahegy oldalánál úgy nyiszáltam le egy darabot a ponyvából, hogy a tetején álló géppisztolyos őr sem vette észre.

A nap sikereihez, a mozdony kiemelésén kívül még az is hozzájárult, hogy a szárazra került mozdony oldalait belepték a csigák. Gyorsan vödörket kerítettünk, és tüzet rakva vizet forraltunk és beledobáltuk a csigákat. Szegény csigák a forró vízben kibújtak a házukból, és nekünk csak meg kellett sóznunk őket, hogy az étvágyunkat csillapítsuk. A váratlan lehetőséget megragadták kis kikötői barátom és társai is. Mondanom sem kell, hogy a lágerbe szintén rengeteg csigát vittünk, és így a csalánleves nem volt kelendő.

Nemsokára jó hírt is hallottunk. Útba indították hazafelé az első csoportot. Igaz ugyan, hogy ezek a Kárpátalján élő foglyok voltak, akik eredetileg oroszoknak vallották magukat, de ez mégis reményt keltőnek látszott. Időközben szépen haladtam az orosz tanulással, és néha már használni is kezdtem a tanultakat, mivel a hazamenő oroszul beszélők helyett kellett valaki, aki meg tudja értetni magát. Volt ugyan a táborban egy délvidéki fiú, aki jól beszélt szerbül, de a mi brigádunknak én lettem a tolmácsa.

Hamarosan szükség is lett rám. Egy épületben dolgozunk, és az egyik fiú lopott egy konzervet, amit a vödörbe tett és homokot dobott rá. Igen ám, de nem vette észre, hogy ahogy vitte a vödört, a homok összerázódott és kilátszott belőle a konzerv. Ezt aztán észrevette az őr, és galibát csinált az ügyből. Tolmácsért küldött tehát, és engem hívtak. Mikor megtudtam, hogy mi történt, úgy álltam az őr mellé, hogy felém kellett fordulnia és a háta mögé került a vödör. Ekkor elkezdtem kiabálni, mintha a fiúval veszekednék, de azt kiabáltam, hogy hozzanak gyorsan egy másik vödört és tegyenek bele egy üres konzerves dobozt, majd cseréljék ki a kettőt. Eztán mondtam a fiúnak, hogy mondjon egy pár szót, majd elmagyaráztam, hogy ez a fiú csak csajjának hozta el az üres dobozt. Erre az őr megemelte a konzervet, és az tényleg csak üres doboz volt.

A közeli napokban történt egy másik hasonló eset is. Valamilyen új raktárt alapoztunk, ahol én irányítottam a betont szállító billenő teherautókat, a brigád más tagjai pedig egyéb anyagokat szállítottak malteros ládákból. Közben az egyik ládahegy aljából kiemelték két rekesz konzervet, és most azt tették a malterhordóba, de nem vették észre, hogy a ládahegy tetején álló őr meglátta őket. Nem tudtam hamarjában mást kitalálni, bele borítottam a két rekeszt a megásott alapba, és rá borítottam az autóval éppen érkező betont. Mire az őr leérkezett a ládahegy tetejéről a konzerv már be volt betonozva, és ott van még most is, ha nem ástak az óta új alapot.

Mostanában a kikötő különböző részein dolgoztunk, általában építésnél, vagy bontásnál. Ekkoriban tört ki rajtunk a játékszenvedély. Főként a barkochba foglalkoztatott bennünket. Ebben leg-

inkább Jánosi barátunk jeleskedett. Én magam volt, hogy két napot spekuláltam, mikor például Hitler bajuszát kellett kitalálnom.

A tengerparton dolgoztunk, mikor ünnepélyes körülmények között kikötött egy francia személyhajó. Katonazenekar és egyenruhás gyerekek küldöttsége várta őket. A hajóról orosz katonák szálltak le, és szónokok is szóltak hozzájuk. Megtudtuk, hogy olyan katonák tértek haza, akik német hadifogságban voltak és a nyugati hadseregek szabadították fel őket. Reméltük, hogy mi is így fogunk hazatérni.

Miután javult az idő, volt hogy pihenőnapon kivittek bennünket a tengerpart egyik homokos részére, ahol fürdeni és úszni is lehetett. Nekem feltűnt, hogy messzebb a tengerben volt valami lehgorgonyzott szerkezet, ahova időnként a halászok csónakkal mentek ki, és hozták be a halakat. Megpróbáltam beúszni oda, és sikerült is egy kisebb lepényhalat elkapnom. Igyekeztem mozgás-képtelenné tenni, de nem tudom, hogy beledöglött-e, vagy csak elájult. Magamhoz ölelve szegény fejét, csak lábbal úszva igyekeztem a part felé. Már egész közel voltam, mikor egy német fiú úszott velem szemben kifelé. Egyszer csak elkezdett fuldokolni. Nem tudtam mást tenni, elengedtem a halat, és kihúztam a fuldokló fiút. A parton már a minket kísérő orvosnő és nővér vette őt pártfogásba.

Másnap az egyik magyar brigád tagjai a hullámtörőnél viharba kerültek, és visszaútban a kötélen kapaszkodók közül egy fiút elkapott a hullám. Nem sikerült őt kihúzni, de a tegnapi esetre emlékezve, társai biztosak voltak abban, hogy én meg tudtam volna menteni.

A következő pihenőnapunkon éppen a valahonnan szerzett krumplimat főztem, mikor soraközóra hívtak bennünket. A kapun egy kétlovas, szénát szállító kocsi érkezett és meg állt előttünk. Hamarosan ledobálták a szénát. Kiderült, hogy a kocsin a múltkoriban megszökött Pál őrmesternek és két társának a holttestét hozták vissza. Kihirdették, hogy így jár mindenki, aki szökni próbál. Ez az eset eléggé megrázott mindenkit.

Más szomorú eset is történt ezekben a napokban. A láger közelében dolgoztunk egy raktárban, ahova teherautók hozták az elrakni való árút. A kapunál Gál István barátom irányította a bejárat közelébe az autókat. Neki valami robbanás következtébe megsérült a hangszála és ezért csak halkán tudott beszélni, és ebből lett a baj. Az egyik teherautó tolatás közben rosszul kanyarodott és a sofőr nem vette észre, hogy Pista a kocsi mögött van, ő viszont csak halkán tudott kiabálni, és a kocsi a kinyitott kapuhoz nyomta. Sajnos már nem lehetett rajta segíteni.

Nem sokkal később a német táborparancsnok a lágert ölelő két kerítés közül akarta kitépkedni a gatz, és az egyik ór az órtoronyból agyonlőtte, mert azt hitte, hogy szökni akar. Emiatt az orosz parancsnokság elnézést kért tőlünk. Ettől kezdve az eddigi magyar rész parancsnoka lett az egész tábor vezetője a foglyok oldaláról.

Én viszont, nyelvtanulásom következtében, megismerkedtem a tábor orosz parancsnokával, aki nagyon tisztességes embernek bizonyult. Beszélgetés közben megtudta, hogy az én nevem a málnával kapcsolatos. Ezért elnevezett Malinovszkijnak, sőt Pável Ádámovicsnak szólított, ami náluk már némi barátságot is jelentett. Érdekes volt különben, hogy ahányszor valamilyen névsort kellett készíteni, nem érdekelte őket az anyai név, csak az apa keresztnéve alapján különböztették meg a különben egyneveket is.

Érdekes volt számunkra, hogy az oroszoknak, akár tiszték, akár rang nélküliek voltak, le kellett adni a fegyvereiket, ha valamiért be kellett jönniük a táborba. Nem azért kellett így tenniük, mert féltek, hogy visszaélnék vele, hanem azért, hogy mi ne hogy fegyverhez jussunk tőlük. Ezt is a parancsnok úrtól, azaz elvtárstól, tudtam meg.

Közben megismerkedtem a németekkel is. Érdekes módon még Malajziából is kerültek ide közéjük holland tiszték. Ők viszont fellázadtak, mert szerintük a tiszteket külön táborban kell tartani, és dolgoztatni sem szabad őket. Erre nemzetközi egyezmény is van. Ezzel ugyan egyelőre nem sokat értek el, mert Sztálin szerint: aki nem dolgozik, ne is egyék. Így aztán addig nem kaptak enni, míg nem kezdtek el, legalább látszólag, dolgozni. Az előbbi idézetet mi úgy emlegettük, hogy aki dolgozik, az se egyék.

Az, hogy ki mennyit, és mit eszik, sokban függött attól is, hogy ki hol dolgozott. A hullámtörőn dolgozók például nem juthattak semmi külön ennivalóhoz. Másoknak viszont hol csurrant, hol cseppent valami.